

А. МАТКОВСКИ

ЗА ИСТОРИСКОТО ПОТЕКЛО НА МАКЕДОНСКИТЕ ИМИЊА И ПРЕЗИМИЊА¹⁾

По ослободувањето на Србија, Грција и Бугарија од турското ропство, а во врска со појавата на капиталистички елементи, во овие земји се појавија мегаломански тенденции по однос на Македонија која стана јаболко на раздорот на Балканскиот Полуостров. Во политичките клубови се држеле беседи; во весниците и научната литература се пишувале демагошки статии и се мачеле да докажат како Македонија била дел од Србија, односно дел од Грција или Бугарија. Ете зошто „македонското прашање“ станало централно балканско прашање. По ова прашање се развивале полемики сè до Втората светска војна, а некои наши соседи полемизираат и денеска. Во ова биле ангажирани дипломати, војсководители, историчари, етнологзи, лингвисти, патописци, политичари и разни општествени работници од заинтересираните земји. Ослободувањето на Србија, Бугарија и Грција и ослабувањето на турската империја, создале услови да се постави и македонското прашање на дневен ред. За ова постоеле услови и внатре во самата Македонија. „Македонското прашање“ можело да се реши на два начина: по пат на револуција, како што го решавале напредните внатрешни сили на Македонија (Илинден 1903 г.); или по пат на војна како што го „решиле“ соседните капиталистички земји (Балканската војна 1913 година).

Буржоаските научници знаеле дека ова прашање не може да се реши само по пат на полемики, но тие знаеле и тоа, дека овие полемики го сондирале теренот за евентуални војни акции. Освен тоа буржоаските научници неисториски приоѓале кон ова прашање. Националната припадност на Македонците ја

¹⁾ Оваа статија нема за цел да ја обработува филолошката страна на овој проблем, туку чисто историската, т.е. на која територија и во кои векови се јавиле извесни имиња и презимиња како и нивната еволуција.

барале во тоа дали Македонците имаат слава или именден, дали употребуваат „б“ или „ш“, или се повикувале на средновековни државно-правни акти и освојувања.

Колку било важно „македонското прашање“ се гледа од фактот што во овие полемики се вмешале и странски научници: руски, австриски, германски, француски, англиски, италијански, чешки и други кои ја застапувале српската, бугарската или грчката теза или си имале посебен став кој одел во прилог на Македонија.

Генадиос²⁾, Синвет³⁾, П. М. Касиотис⁴⁾, Николаидес⁵⁾, Н. Касасис⁶⁾ и други грчки и странски научници ја застапувале грчката теза.

Стојан Новаковиќ⁷⁾, М. В. Веселиновиќ⁸⁾, П. Балкански⁹⁾, Ст. Протик¹⁰⁾, Гопчевиќ¹¹⁾, Овсјани¹²⁾, Ј. Х. Васиљевиќ¹³⁾, Јastreбов¹⁴⁾, Евгение Капнист¹⁵⁾, Ст. Станојевиќ¹⁶⁾, Н. Дурново¹⁷⁾, Иван Иваниќ¹⁸⁾, Olaf Broch¹⁹⁾, Цвијик²⁰⁾, Греј, Паљевој, Вас, Гериќ и други ја застапувале српската теза.

2) Во својата стенографска карта издадена во Лондон 1877 год. Македонија е претставена како Грција.

3) Во „Carte ethnographique de la Turquie d'Europe“, Paris 1877.

4) Издаа етнографска карта во 1881 год.

5) Во книгата: „Macedonien“ Berlin 1899 god.

6) Издаа етнографска карта во 1903 год.

7) Во книгата: „Б и Ђ у македонским народним дијалектима“, Београд 1890 год.

8) Во книгите: „Срби у Македонији“, Београд 1888 год., „Ерсјачка буна године 1880“, Београд 1905; „Срби у Македонији и у Јужној Старој Србији“, во „Варшавски дневник“ од 1888 год.

9) „Српски народ у Скопањској епархији и његове школе у 1896-7 г.“, „Дело“, за 1898 и 1899 год.

10) Во „О Македонији и Македонцима“, Београд 1888 год.

11) Во „Македонија и Стара Србија“.

12) Во „Србија и Срби“, 1898 год.

13) Во „Просветне и политичке прилике у јужним српским областима у XIX веку“, Београд 1928 год.

14) Во „Обичаи и песни турецких Србов“, Петроград 1886 и во „Стара Србија и Албанија“, Споменик СКА XLI Београд, 1904.

15) Во журналот: „Руска мисао“, фебруар 1903 год.

16) Историја српскога народа, Београд 1910 и во „Енциклопедијата“.

17) Во „Петерсбуршке Вједомости“ од ноември 1907 год.

18) Во „Македонија и Македонци“, Нови Сад, 1908 год. и во „Црквена историја Срба у Турској у XVIII и XIX веку“, 1902 год.

19) Професор на универзитетот во Христијанија во: „Die Dialekte des sudlichsten Serbien“. Kais. Akad. d. Wiss. Wien.

20) Во: „Балканско Полуострво и Јужнословенске земље“, I, II и „Основе за географију и геологију Македоније“, Београд, 1911.

Стеван Верковиќ²¹⁾, А. Штраус²²⁾, В. Чолаков²³⁾, Офејков — Шопов²⁴⁾, К'нчов²⁵⁾, Вајганд²⁶⁾, Маркович и Ритих²⁷⁾, Зарјанка²⁸⁾ и Комаров²⁹⁾, Шафарик³⁰⁾, Виктор Григорович³¹⁾, Дринов³²⁾, Хам³³⁾, Иречек³⁴⁾, Јордан Иванов³⁵⁾, Л. Милетич³⁶⁾, Макензијева и Ирибијева³⁷⁾, Ами Воие³⁸⁾, Николски, Веселовски, Болчев, Лавлеј, Раковски, Венелин и други ја застапувале бугарската теза.

Но имало научници кои не можеле дефинитивно да го определат македонскиот народ, заземале резервисан став или го одделувале како нешто одделно. Така, П. Драганов ги сметал Македонците за посебно племе. Сметал дека Србите и Бугарите му пречат на македонскиот јазик да се оформи како книжевен, а со тоа го осудуваат на смрт: „это нерасное нарѣчье, литературной обработки которому не дозволяют ни Сербы ни Болгары, осуждено ими на смерть“.³⁹⁾

Рускиот научник Комаров⁴⁰⁾, кој во една своја етнографска карта од 1890 година ги уврстил Македонците во Бугари, во својата трета карта исто од 1890 година Македонците ги бележел со неутрална, ни со српска, ни со бугарска, ни со грчка боја.

21) Во „Народне песме македонских Бугара“, Београд 1860 год. и во „Топографически очеркъ Македонии“, 1889 год. и во „Описание битта макед. Болгаръ. Москва, 1868.

22) Во: „Bulgarische Volksdichtungen“ Wien и Leipzig, 1895 год.

23) Во: „Български народни сборник“, Београд, 1872 год.

24) Издаа етнографска карта 1887 год.

25) Издаа етнографска карта во: „Македония — етнография и статистика“, София, 1900.

26) Во: „Die Aromanen“ и во: „Националните стремления на Балканските народи“, София, 1898.

27) Маркович и Ритих издаде етнографска карта во 1887 год.

28) Зарјанка и Комаров издаде етнографска карта во 1890 год.

29) Во: „Сборник Панајота Джиновскаго из села Галичника (в Дебрак“.

30) Во: „Славянское народописание“, Москва, 1843 год.

31) Во: „Очеркъ путешественія по Европейской Турции“, Москва, 1877 год.

32) Во: „Несколько словъ о языке, нар. песенъ и обычаевъ Дебрских Славянхъ“.

33) Во: „Reise durch die Gebiete des Drin und Vardar“.

34) Во: „Историята на Българите“, Търново, 1886 год.

35) „Български старини изъ Македония“, София, 1908 год.

36) Едно бележито послание на Цариградската патриаршија до Българите въ Дебърско (1849), „Списание на БАН“, кн. XVIII, София, 1919.

37) Макензијева и Ирибијева: Патување по словенским земљама Турске у Европи“, Београд, 1888 год.

38) Во: „La Turquie d'Europe“, Paris, 1840 god.

39) Види во книгата на Иван Иванић: „Македонија и Македонци“, Нови Сад, 1908, стр. 218.

40) П. Драганов „Етнографически очеркъ славянской части Македоній во „Славянски известія 1887—1888“, и во неговиот: „Македонскій слав. Сборникъ“, I Спб. 1894 год. стр. VIII.

Јаџиќ сметал дека Македонците прават преод од Бугари кон Срби и дека не се ни едно ни друго. На истото мнение бил и рускиот лингвист А. Кочубински.

Рускиот конзул во Битола Ростковски⁴¹⁾ запишал дека Македонците не можел да ги распореди ни во Срби ни во Бугари.

Русот П. А. Лавров докажува дека, „Македонците не сѝ ни Бугари ни Срби, но особен ѝ македонско-славјански народ“.⁴²⁾

Во книгата: „La Questione Rumeliota (Macedonia, Vecchia Serbia, Albania, e la politica Italiana“ од Giovanni Amadori — Virgilj, издание на Biblioteca Italiana di politica estera — Bitonto, вели дека: „македонското население, по сознание и етничен ѝ произход, одделно од Срби и Бугари . . . тя не е нито срѣбска, нито Българска . . .“⁴³⁾

Фактот дека Македонците во XIX век се сметале за посебен народ не можеле да го прикријат дури ни претставниците на големобугарската (Кѝнчов), големосрпската (Стојан Новаковиќ) и големогрчката (Тиалиос) буржоазија.

Самиот Кѝнчов признава дека имало луѓе што не биле занесени ни за Србија, ни за Бугарија, ни за Грција, туку сонувале за некоја самостојна држава и црква.

Во крајот на XIX век Стојан Новаковиќ запишал: „Најпосле има још една појава која се не може испустити из очију. То је тежѝа Македонаца да остану сами себи, која тражи пут по средини свију горе поменутих тежѝи.“⁴⁴⁾

Грчкиот писател Тиалиос велел дека до 1854 година, па ни подоцна, не знаел дали Македонците биле Бугари, Срби или Грци.⁴⁵⁾

Едни писатели ги застапувале своите гледишта тенденциозно, други зашто верно така мислеле и биле во своето убедени, а најголем дел затоа што биле ограничени од знаењата на својата епоха. Процесот за формирање на нација и диференцијација на еден народ во одделен не го гледале како историски продукт кој се јавува на одреден степен на историскиот развиток, туку некој од нив дури и во историските моменти и настани од VII—XIX век ја барале македонската национална припадност и тоа очигледно ги довело да ја идентификуваат народноста и нацијата. Не поаѓале од фактот дека нацијата е рожба

⁴¹⁾ Исто, стр. 237.

⁴²⁾ Во: „Распределение жителей Битольского Виляета по народностямъ и вероисповѣданіямъ въ 1897 году“, стр. 61—100.

⁴³⁾ Периодическо списание на българското книжно дружество въ София“ (ПСБКА) кн. LXIX.

⁴⁴⁾ Исто, стр. 752.

⁴⁵⁾ Во: „Бугарске школе по Македонији“, „Отаѝбина“, св. за април 1888 и „Балканска питања и мање историјске-политичке белешке о Балканском Полуострву“ 1886—1905“, Београд, 1906, стр. 267.

на капитализмот и дека формирањето на еден народ во нација со јасно изразено национално сознание е долг историски процес кој може да трае и неколку векови, во зависност од конкретните услови. Не поаѓале и од тоа дека овој процес е нерамномерен, дека едни порано, други подоцна се формираат во нација. А овој факт по однос на Македонија и историјата го потврди.

Овие научници како „факти“ со кои ги застапувале своите гледишта, како што реков, ги земале разните политички моменти или ја повикувале во помош историјата, филологијата, етнологијата и другите науки. Едни ги распоредувале Македонците во Срби бидејќи презимињата им завршувале на „ић“, а други во Бугари бидејќи имале презимиња на „ов“, а Грците докажувале дека Македонците имале грчки имиња. На пример, Иван Иваниќ тврдел дека „бугарско и грчко име натурено је Македонцима средством бугарске и грчке пропаганде“⁴⁶⁾

А српско?! Се разбира дека и српското име било натурено по пат на големосрпската пропаганда.

Понатаму „надам се да ће и Бугари бити убеѓени да Македонци имају српска имена“.⁴⁷⁾

Но да видиме зошто кај македонскиот народ не се чести овие типични и архаични српски лични имиња како: Реља, Угљеша, Немања, Властимир, Милован, Миладин, Милојко, Завид, Првослав, Драгутин, Милутин, Синиша, Тадија, Момчило, Новак, Србин, Голубан, Грујица, Србан, Милојка, Косара, Кнегиња, Милена, Милева, Родољупка, Српкиња, Краља и други⁴⁸⁾

Или, зошто кај македонскиот народ не се чести вакви типични и архаични бугарски имиња како: Ирник, Аспарух, Телерик, Пресијам, Ганчо, Вањо, Шишман, Ивајло, Бориа, Генка и други?

Исто така кај македонскиот народ не се чести ни грчките имиња.

Се разбира, бидејќи Македонија е сосетка на Грција, Бугарија и Србија, не е исклучено да се сретнат меѓу Македонците и типични српски, грчки или бугарски имиња, но тоа е поретко. Доколку такви имиња се сретнуваат тие се почести во оние краишта на Македонија каде пропагандите биле позасилени, како грчки во јужна, српски во северна, а бугарски во источна Македонија.

Зошто пак кај Србите, Грците и Бугарите, ретко или никакво не се јавуваат вакви типични македонски имиња: Трпе, Гале, Сребре, Доксе, Злате, Климе, Билјана, Никодимка, Солуна, Вардара, Струма, Калина, Македонка, Заре, Зоре, Заге, Филе, Стрезе, Чавдар, Китан, Санко и други?

⁴⁶⁾ Види во: Иваниќ: „Македонија и Македонци“, стр. 225.

⁴⁷⁾ Иваниќ: „Македонија и Македонци“, стр. 245.

⁴⁸⁾ Исто, стр. 153.

Од ова се гледа дека и поред тоа што соседните, а особено словенските, народи имаат заеднички или слични имиња, сепак секој народ има покрај општите и свои специфични имиња кои се типични само за тој народ.

Што се однесува до македонските презимиња исто така не можеме да твдиме дека имаат единствено патронимичка наставка. Кај македонскиот народ има презимиња коишто свршуваат на суфиксот -иќ (Икономовиќ⁴⁹), Држиловиќ⁵⁰), на суфиксот -ов (Стојков, Петков), на суфиксот -ев (Крапчев, Митрев, Стојанчев), на суфиксот -ски (Бужароски, Аџиевски). Покрај овие, постојат презимиња и со други наставки.

Кај Бугарите исто така се сретнуваат презимиња со суфиксот -ски (Раковски), или со -ич (Райно Попович), како што го има и кај Русите (Чернишевски, Достоевски, Григорович). Исто така и кај Србите се сретнуваат презимиња со суфиксот -ов.

Од историски и современи документи се гледа дека македонскиот народ секогаш не ги имал во употреба трите имиња. Така, во турскиот период (се до XIX век) Македонците ретко или никако не го употребувале третото име — презимето, туку само личното и татковото. Еве неколку такви имиња земени од современи извори од II пол. на XV век: во с. Годивље (Битолско): Армен, син на Горго; Пејо, син на Нове; Којо, син на Стојко; Диме, син на Никола; Вако, син на Вачин⁵¹); во с. Слечче (Битолско) Рале, син на Бојо; Продан, син на Рајан; Јован, син на Димитри; Рале, син на Добре и сл.⁵²)

Во XVII и XVIII век биле во употреба кај македонскиот народ само првото и третото име — презимето, но без никаква наставка. Еве неколку имиња и презимиња од тој период: Боро Петко, Митре Јово, Петко Јано⁵³), Петко Вирко, Мартин Стојан, Стале Стојко, Раје Гроздан, Јован Кандил, Илија Волкан, Златко Грујо⁵⁴) итн.

Како остаток од XVII и XVIII век, кај македонскиот народ не ретко и сега се сретнуваат презимиња и без наставки. Такви презимиња се: Коробар (во Велес), Дридар (во Велес и Штип), Пикалец, Клисар, Љапо, Моње, Парлапан, Мире, Бомбол, Перцан, Буке, Црвенко, Андо, Кртот, Џамбаз, Смичко, Коте, Лигуш (сите овие презимиња се јавуваат во Прилеп); Прличко, Марин, Паница, Караца, Чамиш, Снегар, Киселина, Масло, Гла-

⁴⁹) Учителот Васил од Лазарополе иако егзархиски се потпишувал во 1879 год. Укономович. Види го неговиот оригинален потпис во: Матковски: „Книж. и просв. дејност на учителот Васил Икономов“, „Просветно дело“, 1—2, Скопје, 1954.

⁵⁰) Презимето го добил по селото Држилово.

⁵¹) Од Тапу-дефтерот за Прилеп, Велес и Кичево.

⁵²) Исто, стр. 41.

⁵³) Од битолските сидили.

⁵⁴) Исто.

винче, Скопале, Тупаре, Бодле, Робе, Алач, Манче, Алче, Пржин, Сарило, Чакүле, Курте, Күмрија, Битрак, Бандил, Банцо, Гулица, Корче, Коцаре, Коцо, Митил, Нуре, Пирузе, Пирул, Терзјан, Точко, Чучупанјко, Шешо, Шукан, (сите овие презимиња најчесто се во Охридско); Љако, Манцел, Пројо, Пројко, Саљом, Пластин, Тего, Тегүле, Корун, Љобак, Љапче, Низам, Соколе, Кршилуле, Чукале (најчесто во Ресенско)⁵⁵; Кутурец (Крушево).

Се сретнуваат и вакви чудни презимиња: Печијаре (Прилеп), Скочиовци (Скопје и с. Ракотинци, веројатно биле сточари), Колиштрк (Прилеп, Лепчеви (Галичник), Риклевци (Скопје и Ракотинци), Чакширлиеви (Прилеп), Дуваловци (Скопје), Фенеровци (Скопје), Гајдови (Скопје).

Рускиот славист Виктор Григорович уште кога патувал низ Македонија во 1844—45 година забележил презимиња на македонски родови, галабии како Мрваковци, Пуливаковци, Бабунови, Кецкарови.⁵⁶)

Македонските презимиња, според нивното потекло, можат да се систематизираат во ваква класификација:

1. Презимиња кои се формирале од фамилијарната главна професија или некој член од дотичната фамилија имал некакви допирни точки со таа професија од која го добиле презимето.

Такви презимиња се: Касапов (Гевгелија), Свеќаров (Велес), Бојациеви (Охрид, Велес, Скопје, Гевгелија), Самарциеви (Галичник, Крушово, Кратово), Зографски (во Мала Река, Велес), Масларов (Велес), Терзијеви (Гевгелија, Күкүш, Скопје), Чешларови (Прилеп), Пиперкови (Скопје), Железарови (Күкүш), Рибареви, Сомовци, Пастрмковци (во Охрид и Дојран), Кожухарови (Охрид, Крива Паланка), Курќиеви (Охрид, Скопје), Сапунџиеви (Скопје Шарланџиеви (Велес, Гевгелија), Златареви, Шапкареви (Охрид) Тутунџиеви, Џамбазовци (Прилеп), Басмарови (Күкүш, Неврокоп), Хлебарови (Воден), Папазовци (од грчкиот збор папаз-поп) и Поповци (низ цела Македонија), Даскалов (Скопје, Неврокоп), Пеливанов (Солунско), Ѓаконов (Скопје — биле ѓакони), Фрчковци (во Мала Река), Күјунџиеви (Скопје, Крушово), Пајтонџиеви (Скопје), Чекичевски (Скопје — се бравари), Бочварови (Скопје, Гостивар, Крушево), Пилафои (во Овчеполето), Амаловци (Скопје), Тупанџиеви (Прилеп), Буларџиски (Скопје, Прилеп), Кантарџиеви (Велес), Ченгеловци (во Дебарско), Икономови (Скопје, Струмица, Штип, Велес, Лазарополе — биле економи во црковно-училишните општини), Гавазови (Скопје — Чаир, биле гавази), Чифлижани (Скопје и Ракотинци-чивчи), Арабаџиев (Гевгелија), Касап, Фортотмар, Ба-

⁵⁵) Некои имиња и презимиња од Охридско и Ресенско земени се од Збирката на Горѓе Киселиновиќ во „Рад“, 1927 год.

⁵⁶) Види: „В. Н. Златарски: „Трудове на М. С. Дринова“, томъ II, София 1911 год., стр. 367.

кал, Јајчар, Мискар, Златар, Баштанџија, (сите во Охридско), Чауш, Табак (биле кочари, имале табани), Попе, Бозација, Сачија, Туфекџија (сите во Ресенско), Аламанови⁵⁷⁾ (Кратовско, Злетовско), Симитчиеви⁵⁸⁾ (Куманово, Скопје), Кацарови⁵⁹⁾ (во Струмица, Сурлаџиеви (Прилеп).

Вакви презимиња кои се формирале од фамилијарната професија или од професијата на некое лице од соодветната фамилија имало уште во втората половина на XV век. Се разбира биле помалку, бидејќи и професиите биле помалубројни. Со развитокот на занаетите и професиите и презимињата од овој тип се наголемувале. Од овој тип презимиња во втората половина на XV век биле: Колар⁶⁰⁾ (во с. Црничани, Прилепско), Ковач⁶¹⁾ (во с. Стровија и Житовор, Прилепско), Говедар⁶²⁾ (во с. Тополчани, Лопатница, Големо Забржани, Прилепско), Калугер⁶³⁾ (во с. Ивановци, Прилепско и во Прилеп), Овчар⁶⁴⁾ (во с. Вранче, Прилепско и во с. Ногаевци, Велешко), Грнчар⁶⁵⁾ (во с. Лознани, Прилепско и во с. Неволјани, Велешко), Кожухар⁶⁶⁾ (во с. Зрзе, Слечко, Ивановци, сите во Прилепско и во с. Буковичани, Кичевско).

Вакви презимиња најчесто се јавувале во оние места на Македонија каде соодветниот занает или професија биле најповеќе застапена. Така, по презимињава можеме да донесеме заклучок за појавата, развитокот, распространувањето и преместувањето на овие занаети или професии. Некои од презимињава се типично локални како, на пример, Зографци кои се појавуваат главно во Дебарско каде што зографството во XIX век било особено развиено.

Некои се распространети во цела Македонија и не претставуваат локалитет како, на пример, Поповски. По презимињава може да се заклучи и староста на занаетот. Има презимиња кои се многу стари како Аламанови (околу XIV век) кои имаат саско потекло, но најчести се од XIX век во врска со економскиот просперитет на Македонија.

⁵⁷⁾ Саските, а покасно и злетовските рудари се викале „Аламани“, т.е. Германци

⁵⁸⁾ Постоеа и турска фамилија Симитџилер, кои биле едни од најстарите турски фамилии во Скопје. Продавале симити. Види: Глиша Елезовиќ: „О именима и пореклу старих муслиманских породица у Скопљу“, стр. 11—13.

⁵⁹⁾ Кацари биле манастири кои немале самостојна управа, туку ги управувале управите од други манастири. Вакви имало најповеќе во Јужна Македонија во XIX век, а особено во Светозарската каза, каде и најчесто се јавува ова презиме.

⁶⁰⁾ Од Тапу дефтерите.

⁶¹⁾ Исто.

⁶²⁾ Исто.

⁶³⁾ Исто.

⁶⁴⁾ Исто.

⁶⁵⁾ Исто.

⁶⁶⁾ Исто.

2. Некои македонски презимиња се формирале од името на местопотеклото на соодветниот род или во врска со нивните миграции и емиграции.

Такви презимиња се: Зелениковци (ги има во Скопје и во с. Петровец — дошле од с. Зелениково), Кратовалиеви (во Скопје — дошле од Кратово), Дојранлиеви (Гевгелија — од Дојран), Дразиловци (во Скопје од с. Дразило), Трубареви (Скопје — од с. Трубарево), Злокуќанци (Скопје — од с. Злокуќане), Курубиновци (Прилеп — од с. Курубиново), Ајватовци (Скопје — од с. Ајватово), Крушовалија (Скопје и Велес — од Крушево), Патишкалии (Скопје — од с. Патишка Река), Рекалии (Скопје — од Река Дебарско), Стругалии (Скопје — од Струга), Матишевци (Никифорово — дојдени од Мат, Албанија), Росоклиевци (во Галичник — од с. Росоки), Прилепски (во Велес — од Прилеп), Мачуковци (Гевгелија — од с. Мачуково), Бајалски (Гевгелија — од с. Бајалци), Врапчешлиеви (Гостивар — од с. Врапчиште), Сирмински (Гевгелија — од с. Сирминин), Коњски (Гевгелија — од с. Коњско), Тушински (Гевгелија — од с. Тушин), Ковански (Гевгелија — од с. Кованец), Бајалцалиеви (Гевгелија — од с. Бајалци), Басановци (во Скопје — од Елбасан), Новоселци (во Скопје — од Ново Село), Вучидолов (Скопје — од Вучидол).

Во овој тип се и презимињата: Дошлаковци, Дојденовци, Бежановци и други.

Од овој тип презимиња, макар и поретко, имало уште во II половина на XV век. Такви биле: Загорче (во Прилеп, дошле од с. Загориче), Охриданин (во с. Св. Тодор, дошле од Охрид).

Овие презимиња се почести во XIX век, т.е. од периодот кога се вршело пополнување на македонските градови со македонски селски елемент. Селаните ги напуштиле селата и одеа в град како економски појак и каде безбедноста била поголема; таму се зафаќале со занаетчиство и трговија и од македонскиот град ги потиснувале Турците, Грците и Евреите, а самите станувале економски сè појаки и порешителен фактор во градот. По овие презимиња може да се заклучи од кои села се пополнувал соодветниот град и да се следат разни миграции и емиграции.

3. Некои презимиња се формирале, бидејќи некој член од фамилијата одржувал некаква стопанска или друга врска со некој град или место по кое го добиле и своето презиме. Такви презимиња се: Самоковлија (ги има во Скопје и Велес, одржувале врски со Самоков, одеа на пазар, а некои и учеле во самоковското училиште), Смирненски (во Струга — имале трговски врски и свои кантори во Смирна), Варналиев (во Скопје), Једренлија, Стамболиеви, Бошњакови (сите во Скопје), Солуно-

ви, Анадолици, Американци (сите во Битоласко, а презимето Американци се сретнува и во Гостивар), Дурузовци (Галичник — тргувале со Драч, по турски Дуруз), Елбасановци (во Дебарско).

И овие презимиња не се постари од XIX век, а се во врска со навлегувањето на капитализмот во Македонија и развитокот на робно-паричните односи. По овие презимиња може да се заклучи движењето на нашите печалбари и во кој правец македонските трговци одржувале свои трговски врски.

4. Презимиња кои станувале од некои физички или духовни, позитивни или негативни особини на некој претставник од соодветната фамилија. Такви презимиња се:

а) По некој физички недостаток: Алтипармаковци (Битола, Скопје; имале 6 прсти на едната рака. Од турски алти „шест“ и пармак „прсти“), Бундалевци (Гостивар — имале голема глава), Топаловци (Дебар, Гостивар; турски топал „сакат, хром“), Чолакови (Велес — турски чолак „без рака“), Леваковци (Скопје, бил левак), Камбуровци (Галичник, од грчки *καμβουρος* „грбав“), Камберовци (од ист корен, во Гевгелија), Ѓортошев, Корнакови (Гевгелија), Грдевци (Дебарско), Чучук (Дебарско), Чучукови (Гевгелија).⁶⁷⁾

Вакви презимиња уште се: Грубановци, Мрсуловци, Кепевци, Малковци, Кусевци, Косевци, Чокаровци, Кривошиновци, Грбевци и др.⁶⁸⁾

б) По некои позитивни физички особини или убав надворешен изглед: Убавковци, Личеновци, Мазневци, Шишковци, Црвенковци, Брадиновци.

в) По некои негативни духовни особини: Плашевци, Дракуловци, Тепајмајковци, Чапкановци, Фудуловци, Трчилајковци, Зулумовци, Сверовци, Маскаровци, Шутевци.

г) По некои позитивни духовни особини: 'Рслановци, Храбревци, Боримечковци, Чесновци, Мукаетовци; Домакиновци.⁶⁹⁾

5. Презимиња кои станале од некаков прекар кој подоцна станал фамилијарно име, т.е. презиме. Вакви презимиња се често комични. Најкарактеристични се во Прилеп. Овие презимиња укажуваат на комичен менталитет на прилепчаните: Биолчеви, Бабата, Колиштрк, Беломоре, Кучка, Лигуш, (сите во Прилеп), Дудукалија-еви (Струмица), Пуливаковци (во Солунско — од прекарот „пули-зака“⁷⁰⁾, Шопов (Овчеполіе, Струмичко — од шоп „трост“), Аповци (Кичевско — од алб. апо „братко“ употребено во иронија), Естеовци (Костурско, бидејќи место

⁶⁷⁾ Од турскиот збор чучук-малечок.

⁶⁸⁾ Сите девет презимиња од овој пасус земени се од Б. Русиќ: „Основни белешки за презимињата во Македонија“ во „Македонски јазик“, билтен на Филозофскиот факултет, Скопје, год. IV, бр. 8. 1953 год.

⁶⁹⁾ Сите презимиња од пасусите под б, в и г, земени се од Б. Русиќ, (наведено дело). Штета што Русиќ не означил во кои места постојат или постоеле соодветните презимиња.

⁷⁰⁾ Кънчовъ: „Македония“, стр. 35.

„е“ викаат „ести“), Кеовци (Костурско, бидејќи место „каде“, викаат „кеко“ — „кеко беше“⁷¹), Шеќер, Шебех, Шандан (сите во Охридско), Белцигер, Кришилале, Келеш, (сите во Ресенско), Печијаре (Прилеп).

6. Некои презимиња го покажуваат племенското и народното потекло или средина каде што живеела соодветната фамилија по која го добила презимето: Цинцареви (Галичник), Влаовци (Маврово од Власи-сточари), Урумов (Велес, Гевгелија; од „урум-милет“), Јуруковци⁷²) (Галичник, Тресонче), Мацарови⁷³), Татарчеви, Поптатарови (сите во Охридско и Ресенско), Мијаковци, Брсјаковци, Арнаутовци (во Западна Македонија).

Од овој тип презимиња многу чести биле и во втората половина на XV век, како на пр. Грк⁷⁴) (на пр. Бајо Грк во с. Витолиште, Прилепско), Србин⁷⁵) (во с. Св. Тодор, Трап, Мраморани Рождани, сите во Прилепско и во с. Ораховец, Велешко), Болгарин⁷⁶) (во с. Св. Димитри, Прилепско), Влах⁷⁷) (во с. Крстеч, Св. Димитри, Прилепско).

Овие презимиња биле најчесто својствени на оние лица кои биле дојдени во Македонија или на лица кои се наоѓале во често движење како сточари. Многу од овие лица покасно се настаниле во Македонија, но го задржале своето карактеристично презиме.

7. Некои македонски фамилии кои биле потурчени, а по-гоа се вратиле во христијанската вера, си ги сочувале своите турски презимиња. Бајрамовци, Муратовци, Кадриовци, Синановци, Бислимовци, (сите во Галичник), Таушановци (Гевгелија).

Овие презимиња се јавуваат каде што имало потурчувања, а чести се и кај нашите торбеши.

8. Презимиња кои станале од имиња на растенија, инсекти, птици и животни.

а) По растенија. Како што има женски имиња добиени по имиња на растенија како: Фиданка, Цвета, Невенка, Ружа, Калина така има и презимиња добиени од разни растенија кои се во таа област почести, како: Лимончев (Охрид), Трендафилов (Охрид, Скопје), Фиданови (Лазарополе), Калинови (Гевгелија), Пиперковци, Лукаревци (Скопје).

б) По инсекти: Бумбаровци, Мравинковци, Бубалчевци.

в) По птици: Чавкаровци, Гарвановци, Утковци, Соколовци, Цивцановци, Чучулиговци, Квачковци.

⁷¹) Исто, стр. 35.

⁷²) Од Турци-јуруци, кои биле сточари. Името „јурук“ подоцна станало синоним за сточар-номад, од јурумек — се движи.

⁷³) Од мухацири.

⁷⁴) Тапу дефтер за Прилеп, Велес и Кичево ф. к. 105.

⁷⁵) Исто, 37, 76, 80, 89, 145.

⁷⁶) Исто, 52, 85.

⁷⁷) Исто, 52.

г) **По животни:** Желчевци, Зајковци, Лисичковци, Глувчевци, Мачкинци, Бишковци, Шакаловци, Мечкаровци.⁷⁸⁾

9. **Презимиња кои произлегуваат од имотната состојба на фамилијата или на некој нивни член:** Аговци, Беговци, Чифлижани, Чорбациовци (сите во Скопско), Парталковци (Дебарско), Фукара (Прилеп), Газдевци и други.

И овие презимиња се чести во XIX век кога класната и имотната разлика била решителен фактор. До XIX век презимињата од овој тип ретко се сретнуваат. Единствен исклучок чини презимето Сиромав⁷⁹⁾ кое се сретнува во II половина на XV век во Прилепско и Кичевско.

10. **Презимиња составени од турски зборови:** Пармаков (Охрид), Каракамчев, Караниколов, Каратерзиев (сите во Гевгелија), Гүзел, Гүлбавча (во Ресен), Сапламаев (Гевгелиско; турски саплама-наденет).

11. **Презимиња составени од грчки зборови:** Арпировци (Скопје, Крушево, Битола, од грчкиот збор ἀρῦρος), Левтеријеви (Радовиш, од ἐλεφθερία). Овие презимиња се најчести во јужна Македонија каде што грчкото влијание било поголемо.

12. **Презимиња од библиски имиња:** Божевци, Аврамовци, Мојсевци, Павловци, Петревци, Луковци, Давидовци, Апостолски, Божиновци, Ангелковци (сите во Реканско).

За Западна Македонија, а особено меѓу Мијаците се сочувани најархаични библиски презимиња со наставката -ски. Суфиксот -ски е најтипичен македонски патронимичен суфикс, но не и единствен.

Сето ова покажува дека имињата и презимињата кај еден народ се формирале во зависност од економските и политичките прилики во кои живеел и станале извесна национална карактеристика. Донекаде историјата на народот се одразува и во имињата и презимињата.⁸⁰⁾

⁷⁸⁾ Презимињата од пасусите под б, в и г земен се од Руснџ (наведено дело).

⁷⁹⁾ Тапу дефтер.

⁸⁰⁾ Оваа тема треба повеќе да се проучи. Како професор во разни места низ Македонија имав можност да ги приберам овие податоци, најчесто преку училишните списоци, а ги утврдував преку учениците или нивните родители.

Класификацијата ја извршив во 12 точки, како што мислев дека е најзгодно, а по углед на Глиша Елезовиќ, кој горе-долу има извршено слична класификација во своето дело „О именима и пореклу старијих муслиманских породица у Скопљу“.